

over de mérites van de acupunctuur — of is er bedoeld, dat de acupunctuur, door bepaalde hoedanigheden, zich terecht heeft weten te handhaven? Dit laatste zou men uit de woordkeus menen te moeten opmaken, doch in het geval, dat dit inderdaad is bedoeld, zou een argumentatie stellig zeer worden geapprecieerd.

Literatuur: Vraag No. 29 (1961) *Ned. T. Geneesk.* 105, 948.

Haarlem, 14 mei 1961

A. A. HARTMAN

In het antwoord op de vraag over acupunctuur is niet bedoeld enige uitspraak te doen over de mérites van deze behandeling.

Amsterdam, 26 mei 1961

REDACTIE

MINIMALE RÖNTGENBESTRALING VROEG IN DE ZWANGERSCHAP

Hoewel ik mij gaarne kan verenigen met de strekking van uw beantwoording van vraag 22 (1961) voorzover deze beoogt „ongerustheid bij de patiënte en haar omgeving” tegen te gaan, ben ik toch van mening dat uw uitspraak „Bij proeven met muizen... is met bestraling beneden de 25 röntgen geen beschadiging waargenomen” te positief gesteld is.

R. RUGH (1960) komt op grond van een omvangrijke studie tot de conclusie: It is now believed that even diagnostic exposures (e.g. 0,1 to 20 r) of the early embryo may result in severe teratologies, particularly if the insult occurs during the early development of the central nervous system (before 38 days in man) the threshold dose which will produce an anomaly has not been determined although 5 r increases resorption of the very early precleavage stage in the mouse”.

Op het laatste Internationale Congres voor Radiologie (1959) heeft LIANE BRAUCH-RUSSELL medegedeeld dat: „25 r gave effects detectable even in relatively small samples, current experiments extend the dose range down to 4 r”. Haar mededeling eindigt aldus: „the low dose results reinforce our earlier recommendations to restrict pelvic irradiation, whenever possible, to the first half of the menstrual cycle to avoid irradiation during an unsuspected pregnancy”.

Ten slotte kan nog worden opgemerkt, dat het ontbreken van waarneembare morfologische afwijkingen geenszins inhoudt, dat er ook geen functionele schade zou zijn toegebracht, welke zich op den duur bv. kan uiten in een mindere vitaliteit, of in een verkorting van de levensduur. De tot nu toe beschikbare kennis van deze verschijnselen is nog te beperkt om positieve uitspraken over niveaus van onschadelijkheid toe te laten.

Geruststelling van de patiënt is zeker aan te bevelen, maar de medicus zal er bij zijn indicatiestelling toch goed aan doen, minder gerust te zijn, en een zeer grote mate van gereserveerdheid in acht te nemen en de aanbevelingen van RUSSELL te volgen. Zo ooit, dan geldt hier: in dubiis abstinence.

Literatuur: Vraag 22 (1961) *Ned. T. Geneesk.* 105, 587. — RUGH, R. (1960) in M. ERRERA, *Mechanism in radiobiology*, bl. 86, pt. 14. Academic Press, Londen. — IXe Internationale Congres voor Radiologie, München 1959. Radiation hazards during embryonic development. *Abstract* No. 168, bl. 165.

Utrecht, 25 maart 1961

J. SPAANDER

De opmerkingen van Dr. J. SPAANDER zijn zeer belangrijk. Wij moeten toegeven, dat onze uitspraak: „Bij proeven met muizen... is met bestraling beneden 25r geen beschadiging waargenomen”, misschien wat te positief is gesteld, vooral in het licht van de recente publikaties van R. RUGH.

Tegen de conclusie die RUGH aan de resultaten van de proeven verbindt zijn intussen nog bedenkingen aan te voeren. Reeds vroeger is in het *Tijdschrift* medegedeeld, dat wij het met de aanbevelingen van LIANE BRAUCH-RUSSELL eens waren.

Wanneer de conclusies van RUGH door de resultaten van verdere onderzoekingen gesteund worden, moeten de aanbevelingen ook tot lage doses uitgebreid worden.

Het standpunt dat wij bij de beantwoording van de gestelde vraag innamen, vindt steun in het einde van de volledige tekst van de door collega SPAANDER aangehaalde voordracht.

Mevrouw BRAUCH-RUSSELL eindigde met de woorden: „We must, therefore, assume a statistical probability of risk for doses below those which have been explored experimentally. This probability would probably be very small for doses of 1r and below and should cause no worry to the individual, although effects might, of course, be detectable in large populations”.

Amsterdam, 25 mei 1961

REDACTIE

BOEKAANKONDIGINGEN

C. R. RITSEMA VAN ECK, *Zich wijzigend inzicht*. Inaugurale rede Groningen, 30 juni 1960. 20 bl. J. B. Wolters' Uitgeversmij. N.V., Groningen 1960. Prijs: ingen. f 1,50.

Op zeer interessante wijze wordt beschreven, hoe het begrip voor de pijn zich gewijzigd heeft en wat het belang hiervan is voor de anesthesiologie. Meer dan 100 jaar zijn de reacties op pijnprikkels het criterium geweest voor de narcosediepte. De diepe narcose, die nodig is om deze reacties te doen verdwijnen, verstoort bij vele operaties de fysiologische processen zodanig, dat de narcose het grote risico was. Door het gebruik van spierrelaxerende stoffen vielen spierreacties op pijnprikkels uit en werd het opereren nog gemakkelijker zonder een diepe narcose. Bovendien bleek, dat de patiënt zich onder lichte narcose beter kon verdedigen en de homeostase beter kon handhaven. De narcose kan zo licht zijn, dat de patiënt niet geheel anesthetisch is. Zelfs is mondeling contact met hem mogelijk.

Ook andere wijzigingen in het begrip pijn zijn beschreven met duidelijke voorbeelden ter illustratie van het feit, dat pijn verwerkt moet worden in de hersenen, en niet noodzakelijk volgt op een prikkel die in het algemeen als pijn wordt gekend.

Dit indrukwekkende betoog wordt beëindigd met een pleidooi voor het bestrijden van chronische pijn en van verslavingen aan narcotische middelen, alsook voor een verlenging van de duur van de anesthesisten-opleiding.

D. M. E. VERMEULEN-CRANCH

TH. SPOERRI, *Kompendium der Psychiatrie*. Klinik und Therapie für Studierende und Ärzte. 132 bl. en 4 testkaarten. S. Karger AG, Bazel, New York 1961. Prijs: ingen. Zw. fr. 13.

De bedoeling van de auteur is, met dit compendium een groundbegrip der medische psychologie en algemene psychiatrie te bieden. Ook aan de kinderpsychiatrie en de forensische psychiatrie wordt aandacht gewijd, tevens aan de psychiatrische onderzoekmethoden en de therapeutische mogelijkheden. Uit den aard der zaak gebeurt dit alles zeer beknopt; dikwijls worden niet meer dan enkele aanduidingen gegeven.

L. VAN DER HORST